

ТРЕТЯК В. В., ТАТАРЧЕНКО О. М., ЗАВОЙСЬКИХ Ю. А.

ВИБІР ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ФОРМ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Міжрегіональне співробітництво представлено як механізм, здатний через об'єднання конкурентних переваг і стимулювання міжрегіональної інтеграції зробити позитивний вплив на соціально-економічний розвиток регіону. Обґрунтовано наукові підходи до вибору організаційних форм реалізації міжрегіонального співробітництва. На основі етапів життєвого циклу процесу розвитку міжрегіонального співробітництва визначено постадійну послідовність його організації. Міжрегіональне співробітництво в інноваційній сфері представлено як один з пріоритетних для України напрямів, покликаний сприяти переходу національної економіки на інноваційний шлях розвитку.

Ключові слова: міжрегіональне співробітництво, регіон, інновації, життєвий цикл, інтеграція, організаційні форми, розвиток.

Постановка проблеми. В умовах модернізації національної економіки, розвитку регіональних економік потрібні нові підходи до вдосконалення існуючих організаційних форм і механізмів реалізації міжрегіонального співробітництва. Розробка і оптимізація нових організаційних форм реалізації міжрегіонального співробітництва направлена на поглиблення інтеграційних процесів, розширення існуючих і встановлення нових міжрегіональних зв'язків, підвищення добробуту населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти розвитку міжрегіонального співробітництва знайшли широке віддзеркалення в роботах як вітчизняних, так і зарубіжних учених, таких як Д. Гатаулліна [3], І. Грошев [5], А. Далгатова [1], Н. Золотарьов [6], В. Рохчин [1], С. Терехова [2].

Проте, низька ефективність міжрегіонального співробітництва регіонів України свідчить про недостатній рівень розробок в цій області та потребує подальшого дослідження.

На цій підставі **метою статті** є обґрунтування наукових підходів до вибору організаційних форм реалізації міжрегіонального співробітництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. З розвитком і налагодженням добросусідських відносин між регіонами як усередині держави, так і за її межами міжрегіональне співробітництво активно розвивається у напрямі ефективної співпраці на новій основі і в нових організаційних

формах [8], що дозволяє створювати сприятливі умови для розвитку бізнесу, використовувати можливості кооперації і побудови більш ефективних схем організації технологічного процесу, логістики та збуту. Вибір організаційних форм реалізації міжрегіонального співробітництва здійснюється на основі врахування особливостей того або іншого регіону та залежить від обраних напрямів і умов співпраці.

Потреба в міжрегіональному співробітництві виникає, коли регіони відчувають дефіцит ресурсів для власного економічного розвитку, або прагнуть розширити свої конкурентні переваги. Причому тут слід звернути увагу на принципову обставину, що потреби регіонів в співробітництві виступають як основа для формування цілей міжрегіональної взаємодії. У зв'язку з цим може бути застосована наступна принципова схема визначення цілей міжрегіонального співробітництва (рис. 1) [1, с. 106].

У блоках 1 і 2 даної принципової схеми здійснюється виявлення і опис стратегічних проблем розвитку економіки регіонів-потенційних партнерів, вирішення яких може бути пов'язане з організацією міжрегіонального співробітництва. Виявлення і систематизація потреб регіонів в міжрегіональному співробітництві і пов'язаних з ним економічних інтересів проводиться в рамках блоків 3 і 4, після чого на цій базі здійснюється розробка цільових установок у сфері міжрегіонального співробітництва (блоки 5 і 6). В рамках блоку 7

здійснюється формування і узгодження із зацікавленими регіонами єдиного списку проблем розвитку економіки, вибору серед них найбільш значущих. Якщо узгоджені рішення вдається знайти, то в блоці 8 схеми здійснюється попередня постановка кількісно певної стратегічної мети міжрегіонального співробітництва, інакше слід звернутися до блоків 5 і 6. За умови, що стратегічні цілі міжрегіонального співробітництва пройдуть узгодження зацікавлених сторін (блок 8), процес вибору і обґрунтування цілей міжрегіонального співробіт-

ництва завершується, інакше слід звернутися до блоку 7. На сьогоднішній день слід зазначити достатньо слабку інтенсивність розвитку в Україні міжрегіональних процесів, що диктує необхідність застосування заходів по актуалізації різних варіантів міжрегіонального співробітництва з виділенням пріоритетних напрямів. Проте потенціал міжрегіонального співробітництва не вичерпаний, що дозволяє намітити нові організаційні форми взаємодії між регіонами (блок 9).

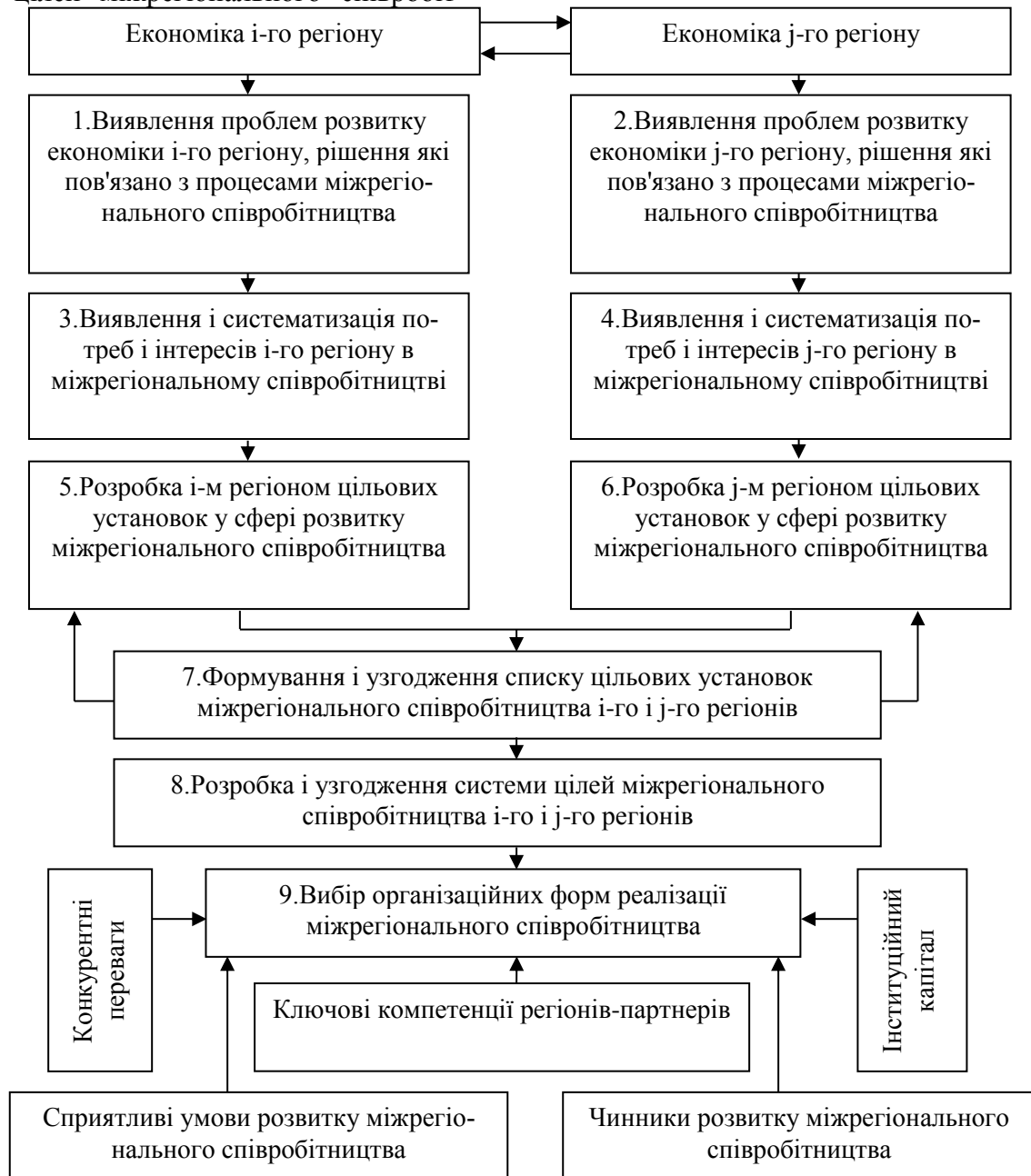

Рис. 1. Визначення стратегічних цілей та вибір організаційних форм реалізації міжрегіонального співробітництва

Джерело: розроблено авторами

В сучасних умовах великого значення набуває пошук моделі взаємовигідного міжрегіонального співробітництва, здатної зробити істотний вплив на успішність реформування регіональної економіки і внутрішніх трансформацій в регіонах - партнерах. Міжрегіональна інтеграція розглядається як територіальна інтеграція в певних просторово-часових рамках. Теоретично форми взаємодії різних регіональних структур украй різноманітні. Виходячи із структурного уявлення і функціонального забезпечення механізму управління соціально-економічним розвитком регіону, моделювання міжрегіонального співробітництва здійснюється на основі наступних положень [2, с. 52]:

міжрегіональна інтеграція стає важливою складовою частиною механізму управління розвитком регіону;

самодостатній розвиток не допускає ізоляції як сильних, так і слабких регіонів;

подолання внутрішньої неподільності регіонів і зовнішніх протидій є рушійною силою регіонального розвитку;

пошук і реалізація «великого поштовху» розвитку ефективно здійснюється міжрегіональною і державною дією;

єдність мотивації розвитку слабких і сильних регіонів створюється імперативами розвитку і формуванням мезосистем, що характеризуються єдиними критеріями;

конструювання мезосистем в системі механізму управління соціально-економічним розвитком регіону припускає єдність принципів і тривірневий аналіз;

мезоаналіз припускає діагностику умов розвитку людського потенціалу;

організаційно-технологічні зв'язки розвиваються в територіальному контексті форм співпраці і інститутів міжрегіональної інтеграції.

Враховуючи, що у широкому сенсі співробітництво є спільною діяльністю, участю в якій-небудь загальній справі, основою міжрегіонального співробітництва є створення міжрегіональних зв'язків і довірливих відносин, сприяючих вирішенню спільних проблем. Для розвитку партнерських відносин в системі міжрегіонального співробітництва особливу увагу доцільно приділити процесу, стадіям і етапам побу-

дови і розвитку міжрегіональних відносин, складовим в сукупності життєвого циклу взаємодії [264]. Багато в чому це обумовлено тим, що на різних стадіях життєвого циклу міжрегіонального співробітництва цілі, інструменти і характеристики співпраці істотно відрізняються.

Крім того, використання концепції життєвого циклу міжрегіонального співробітництва дозволяє надалі використовувати показники, що характеризують протікання кожної стадії, при створенні системи моніторингу і оцінки ефективності міжрегіонального співробітництва і враховувати їх при розробці рекомендацій по використанню різних моделей міжрегіонального співробітництва в сполученні із стадією його життєвого циклу. Наявність стадії завершення в життєвому циклі міжрегіонального співробітництва визначається вибраною формою взаємодії, цілями і результатами партнерських відносин. При цьому завершення не обов'язково повинне бути пов'язане з орієнтацією на успішне рішення конкретних короткострокових завдань або негативні результати. Перехід на новий рівень відносин, залучення до нових партнерських схем і технологій, підключення до взаємодії нових учасників може сприяти виникненню нової кривої життєвого циклу міжрегіонального співробітництва і, відповідно, завершенню попередніх відносин [3].

Виходячи з вищесказаного, найбільш обґрунтованим представляється виділення таких стадій життєвого циклу міжрегіонального співробітництва (ЖЦМС) як:

пошук партнерів для взаємодії і визначення взаємовигідних організаційних форм міжрегіонального співробітництва;

встановлення і налагодження міжрегіонального співробітництва;

розвиток і підтримка міжрегіонального співробітництва;

вихід регіону на якісно новий рівень міжрегіонального співробітництва.

Для вдосконалення партнерства регіонів пропонується принципова схема послідовного і постадійного розвитку міжрегіонального співробітництва, яка включає певні етапи:

1-й етап – оцінка потреб – передбачає, що основою формування програм міжрегіонального співробітництва на рівні регіону повинне стати дослідження потреб населення конкретного регіону і можливостей їх задоволення за рахунок власних ресурсів і інфраструктури, можливостей внутрішнього міжрегіонального обміну ресурсами і результатами праці, включаючи культуру, знання і товари інтелектуального і промислового виробництва. Аналіз ринкових можливостей регіону повинен виявити незадоволені або не повністю задоволені потреби і ринкові ніші міжрегіонального співробітництва.

2-й етап – збір необхідної інформації про регіони, потенційні партнери. На даному етапі здійснюється підбір і обмін інформацією між регіонами, що мають наміри про співробітництво. Слід об'єктивно оцінити економічний потенціал кожного з регіонів і виявити їх взаємні інтереси (інтереси розташованих у них суб'єктів міжрегіонального співробітництва). Від ступеня використання елементів економічного потенціалу регіону залежать як масштаби розвитку співробітництва, так і рівень конкурентоспроможності кожного з регіонів-партнерів. Доцільно проведення аналізу конкурентних переваг регіонів-партнерів з метою їх подальшого максимального використання. Модель міжрегіонального співробітництва повинна будуватися на основі врахування системи потреб і інтересів суб'єктів міжрегіонального співробітництва.

3-й етап – створення проекту міжрегіонального співробітництва. На Цьому етапі здійснюється аналіз можливостей співпраці, вибір сфер діяльності, найбільш підготовлених до співпраці, їх оцінка, а також відбір пріоритетних організаційних форм співробітництва. В результаті даного етапу розробляється проект міжрегіонального співробітництва.

4-й етап – організація інституційних структур, регулюючих міжрегіональне співробітництво у вибраних сферах. В результаті розробляється концепція і стратегія розвитку міжрегіонального співробітництва. Для цілеспрямованого і системного розвитку міжрегіонального співробіт-

ництва, а також додання динамізму торговельно-економічним, науково-технічним і культурним відносинам розробляється спільна програма розвитку міжрегіонального співробітництва.

5-й етап – реалізація програми і підведення результатів міжрегіонального співробітництва. Програмою передбачається вирішення загальних питань міжрегіонального співробітництва, а також реалізація сумісних заходів і проектів в різних сферах міжрегіонального співробітництва.

Кінцевою метою міжрегіонального співробітництва [4, с. 27] є досягнення збалансованого розвитку регіонів на основі взаємовигідної співпраці, формування «точок зростання» за рахунок активізації місцевої економічної ініціативи, можливість широкого залучення приватного капіталу для фінансування спільних регіональних та міжрегіональних проектів, об'єднання фінансових та матеріальних ресурсів сусідніх регіонів та їх інвестування у спільні проекти, що сприятиме покращенню умов життя на регіональному рівні.

Визначення послідовності розвитку міжрегіонального співробітництва здійснюється виходячи із специфіки даного регіонального господарства. Запропонована принципова схема послідовного і ґрадієнтного розвитку міжрегіонального співробітництва дозволить мінімізувати нескординованість діяльності регіонів і створити базу для подальшого моделювання міжрегіонального співробітництва.

Слід зазначити, що в сучасних умовах модернізації економіки розвиток регіонів все частіше пов'язують з інноваційною економікою. В інноваційній економіці під впливом процесів міжнародної інтеграції і глобалізації, зміною наукових і технологічних знань відбувається трансформація традиційних сфер матеріального виробництва, які радикально міняють свою технологічну основу, оскільки виробництво, що не спирається на нові знання і інновації, виявляється нежиттєздатним [5, с. 475]. Отже, сьогодні міжрегіональне співробітництво, з одного боку, є важливим чинником по збільшенню конкурентоспроможності регіонів і може сприяти їх переходу на інноваційний шлях, а з іншого

боку, безпосередньо залежить від інноваційного розвитку регіональної економіки.

Міжрегіональне співробітництво, таким чином, виступає одним з ресурсів, який може бути використаний в цілях розвитку інноваційної сфери, – формування системи міжрегіонального співробітництва по створенню і комерціалізації інновацій [6, с. 127]. Це дозволить прискорити перехід вітчизняної економіки на інноваційні рейки за рахунок використання ефектів міжрегіональної економічної інтеграції (кооперації, концентрації ресурсів, спеціалізації виробництва), які недоступні окремому регіону.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, сьогодні в міжрегіональному співробітництві слід ще більш заохочувати перехід до нових форм взаємодії, звертаючи при цьому увагу на наукоємні і інноваційні проекти. На цій підставі, міжрегіональне співробітництво в інноваційній сфері представляє напрям, що є пріоритетним для України, адже повинен сприяти переходу національної економіки на інноваційний шлях розвитку.

Література

1. Стратегическое управление развитием экономики в пределах федеральных округов Российской Федерации. Теоретические и методологические аспекты / В.Е.Рохчин, А.Э.Далгатова. – СПб.: Изд-во СПбГЭУ, 2013. - 135 с.
2. Терехова С.А. Межрегиональная интеграция в системе управления социально-экономическим развитием / С.А.Терехова // Вестник Челябинского государственного университета. – 2010. – № 28 (209). – Экономика: Вып. 30. – С. 52 – 58.
3. Гатауллина Д.Р. Сотрудничество как экономическая категория / Д.Р. Гатауллина // Проблемы современной экономики. – 2010. – № 4 (36). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=3430>.
4. Реформування державного управління регіональним розвитком: стан,

проблеми, перспективи: аналітична доповідь. – К.: НІСД, 2012. – 56 с.

5. Грошев И.В. Инновационная «корзина» территории в международном экономическом пространстве / И.В. Грошев // Региональные проблемы преобразования экономики: международное сотрудничество и межрегиональная интеграция: материалы первого Международного форума. – М.: Издательство Перо, 2013. – С. 474-482.

6. Золотарев Н.П. Механизм межрегионального экономического взаимодействия в инновационной сфере: потребность развития, сущность, показатели оценки / Н.П.Золотарев // Вестник ТГПУ. – 2012. – №12. – С. 127-132.

References

1. Stratehychesкое upravlenye razvytyem ekonomyky v predelakh federalnykh okruhov Rosyiskoi Federatsyy. Teoreticheskiye y metodolohycheskiye aspekty / V.E.Rokhchyn, A.E.Dalhatova. – SPb.: Yzd-vo SPbHЭУ, 2013. - 135 s.
2. Terekhova S.A. Mezhrehyonalnaia yntehratsyia v systeme upravlenyia sotsyalno-ekonomycheskym razvytyem / S.A.Terekhova // Vestnyk Cheliabynskoho hosudarstvennoho unyversyteta. – 2010. – № 28 (209). – Экономика: Выр. 30. – S. 52 – 58.
3. Hataullyna D.R. Sotrudnychestvo kak ekonomycheskaia katehoryia / D.R. Hataullyna // Problemy sovremennoi ekonomyky. – 2010. – № 4 (36). – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupa: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=3430>.
4. Reformuvannia derzhavnoho upravlinnia rehionalnym rozvytkom: stan, problemy, perspektyvy: analitychna dopovid. – К.: NISD, 2012. – 56 s.
5. Hroshev Y.V. Ynnovatsyonnaia «korzyna» terrytoryy v mezhdunarodnom ekonomycheskom prostranstve / Y.V. Hroshev // Rehyonalnye problemy preobrazovanyia ekonomyky: mezhdunarodnoe sotrudnychestvo y mezhrehyonalnaia yntehratsyia: materyaly pervoho Mezhdunarod-

noho foruma. – M.: Yzdatelstvo Pero, 2013. – S. 474-482.

6. Zolotarev N. P. Mekhanyzm mezhrehyonalnoho ekonomycheskoho vzaymodeistvyia v ynnovatsyonnoi sfere: potrebnost razvytyia, sushchnost, pokazately otsenky / N. P.Zolotarev // Vestnyk THRU. – 2012. – № 12. – S. 127-132.

Третьяк В. В., Татарченко Е. Н., Завойских Ю. А.

Выбор организационных форм реализации межрегионального сотрудничества

Межрегиональное сотрудничество представлено как механизм, способный через объединение конкурентных преимуществ и стимулирование межрегиональной интеграции оказать позитивное влияние на социально-экономическое развитие региона. Обоснованы научные подходы к выбору организационных форм реализации межрегионального сотрудничества. На основе этапов жизненного цикла процесса развития межрегионального сотрудничества определена постадийная последовательность его организации. Межрегиональное сотрудничество в инновационной сфере представлено как одно из приоритетных для Украины направлений, призванное способствовать переходу национальной экономики на инновационный путь развития.

Ключевые слова: межрегиональное сотрудничество, регион, инновации, жизненный цикл, интеграция, организационные формы, развитие.

Tretjak V., Tatarchenko E., Zavoskyh Y.

Choice of organizational forms of realization of inter-regional cooperation

Inter-regional cooperation is presented as a mechanism, which is capable of positive impact on social-economic development of region through the association of competitive advantages and stimulation of inter-regional integration. The scientific approaches to the choice of organizational forms of realization of inter-regional cooperation were grounded. On the basis of life cycle phases was defined the stepwise sequence of its organization. The inter-regional cooperation in the innovative sphere is presented as one of the high-priority directions for Ukraine, which is designed to encourage the transition of national economy to the path of innovation.

Keywords: inter-regional cooperation, region, innovations, life cycle, integration, organizational forms, development.

Рецензент: Качала Т.М. – доктор економічних наук, професор, проректор з науково-дослідної роботи та міжнародних зв'язків Черкаського державного технологічного університету, м. Черкаси, Україна.

Reviewer: Kachala T.M. – Professor, Ph.D. of Economic, Vice-rector on scientific and research work and international connections of Cherkassy state technological university, Cherkassy, Ukraine.

e-mail: vice-rector@yandex.ru

*Стаття подана
16.02.2014 р.*

